

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17 (60)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК 37

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр.:наук. зап. Рівнен. держ. гуман. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуман. ун-т; [редкол.: В.В.Вербець, М.С.Янцур, І.Д.Бех та ін.]. — Рівне: РДГУ, 2017. — 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Василівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

/ А.С. Макаренко. – К.: Радянська школа, 1953. – 484 с.

6. Павелків Р.В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості у дитячому віці: монографія / Р.В. Павелків. – Рівне: Волинські обереги, 2004. – 248 с.

REFERENCES

- Gorejeva V.M. Vyhovannja kul'tury povedinky shkoljariv / V.M. Gorejeva. – K., Znannja, 1983. – 48 s.
- Dejaki aspekty moral'nogo vyhovannja. Praktychnyj material dlja klasnyh kerivnykiv, vyhovateliv i vchyteliv / ukl. V.A. Demydenko. – K.: ISDO, 1995. – 40 s.
- Zvereva I.D. Diagnostyka moral'noi' vyhovnosti shkoljariv: metod. posib. / I.D. Zvereva, L.G. Koval', P.D. Frolov. – K.: ISDO, 1995. – 156 s.
- Kryterii' moral'nogo vyhovannja molodshyh shkoljariv / za red. I.D. Beha, S.D. Maksymenka. – K.: Rad. shk., 1989. – S. 6-30.
- Makarenko A.S. Tvory: v 7-my t. T. 5. Zagal'ni pytannja teorii' pedagogiky. Vyhovannja v radjans'kij shkoli / A.S. Makarenko. – K.: Radjans'ka shkola, 1953. – 484 s.
- Pavelkiv R.V. Rozvytok moral'noi' svidomosti ta samosvidomosti u dytjachomu vici: monografija / R.V. Pavelkiv. – Rivne: Volyns'ki oberegy, 2004. – 248 s.

О.П. ОСИПЧУК. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ НРАВСТВЕННОГО ПОВЕДЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье рассмотрена проблема формирования нравственного поведения в младшем школьном возрасте. Уточнено содержание нравственного воспитания, его составляющие и задачи. Проанализированы особенности формирования нравственного сознания учащихся. Особое внимание обращено на совокупность феномена "нравственного поведения" и выявлены этапы ее формирования в учащихся начальных классов. Выяснено, что проблема формирования нравственного поведения выступает важным звеном системы работы по всестороннему развитию младших школьников.

Ключевые слова: культура поведения, мораль, нравственное сознание, нравственное воспитание, учебно-познавательная деятельность.

O.P. OSYPCHUK. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF MORAL BEHAVIOR IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN

The article studies the problem of formation of moral behavior in the primary school age. The content of moral education, its components and objectives are specified. The features of formation of moral consciousness of pupils are analyzed. Particular attention is paid to the totality of the phenomenon of "moral conduct" and the stages of its formation in primary school pupils are identified. It is found that the problem of formation of moral conduct is an important part of the system of work for a comprehensive development of primary school children.

Key words: culture of behavior, morality, moral consciousness, moral education, teaching and cognitive activities.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Ю.В. Пелех.

Одержано редакцією 01.06.2017 р.

УДК: [378. 147: 81' 243]: 061. 1

А.С. ДУБРОВА

ТЕНДЕНЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ

У статті визначено зміст поняття професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов. Охарактеризовано основні тенденції професійної підготовки вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах освіти України у контексті європейських вимог. У статті аналізуються основні чинники успіху підготовки педагогічних кадрів згідно з сучасними тенденціями у розвитку мовної освіти. Рекомендації Ради Європи щодо підготовки сучасних учителів іноземних мов вимагають підготовки педагогів нової генерації, здатних до активного життя та високопрофесійного виконання своїх функцій у професійній діяльності. У контексті сучасної загальноєвропейської мовної політики акцент ставиться на тому, щоб учителі іноземних мов відповідали вимогам, які висуваються до них у контексті Болонського процесу.

Ключові слова: професійна підготовка, основні тенденції, вчителі іноземних мов, розвиток мовної освіти.

У зв'язку з інтеграцією України до європейського освітнього простору та розвитком зв'язків з іншими країнами значною мірою зріс інтерес до вивчення іноземних мов. Рекомендації Ради Європи щодо підготовки сучасних учителів-філологів вимагають підготовки педагогів нової генерації, здатних до активного життя та якісного виконання своїх функцій у професійній діяльності. У контексті сучасної загальноєвропейської мовної політики акцент ставиться на тому, щоб учителі іноземних мов відповідали вимогам, які ставляться перед ними у контексті болонського процесу.

Сучасні тенденції у розвитку мовної освіти передбачають міжнародну інтеграцію в оновленні цілей і змісту навчання та вивчення іноземних мов у середніх і вищих навчальних закладах.

Відповідно Національній доктрині розвитку освіти, основними напрямками оновлення змісту вищої освіти є: особистісна і професійна орієнтація системи освіти, пріоритет загальнолюдських і національних цінностей, забезпечення якості освіти на основі новітніх досягнень науки і соціальної практики [5, 134].

© А.С. Дуброва, 2017

Аналіз останніх досліджень дає можливість зазначити, що особливості викладання іноземних мов у контексті розвитку вітчизняної освіти викладено у працях Н. Гончаренко, А. Длапчи, Т. Литнєвої та ін. Значної уваги приділяли проблемі фахової підготовки майбутнього вчителя іноземної мови такі науковці: А. Алексюк, Н. Дем'яненко, Т. Завгородня, С. Черкасова та ін. Проблема формування професійної компетентності висвітлена в роботах Л. Зеленської, Л. Карпової, Н. Кузміної та ін.; формуванню окремих аспектів професійної іншомовної компетентності присвячено дослідження В. Баркасі, О. Волченко, Н. Гез. Але все ж проблема професійної підготовки викладачів-мовників, зокрема вчителів іноземної мови, залишається актуальною.

Метою статті є визначення змісту поняття професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов, характеристика основних тенденцій професійної підготовки вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах освіти України.

Важливим напрямом формування освіти є її інтеграція в європейський освітнянський простір, визнання українських фахівців в інших державах. Актуальності набувають тісні контакти з освітянами й науковцями інших країн. Водночас необхідно зберігати і примножувати національні особливості освіти. Завданнями держави є підготовка кваліфікованих, конкурентноспроможних спеціалістів, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій. Ось чому надзвичайно важливою в цьому контексті постає професійна підготовка майбутніх педагогічних кадрів, зокрема вчителів іноземних мов.

Професійно-педагогічну підготовку вчителів іноземних мов регламентує Закон України «Про вищу освіту» [4]. Основним засобом інтеграції вищої освіти України в європейський освітній простір та сучасних перетворень, зокрема, в педагогічній освіті, є Болонський процес. Першочерговими завданнями, що сприяють цим перетворенням є:

- прийняття системи легко зрозумілих і порівнянних ступенів, зокрема через запровадження Додатка до диплома для забезпечення можливості працевлаштування європейських громадян і підвищення міжнародної конкурентноспроможності європейської системи вищої освіти;
- прийняття системи, заснованої на двох основних циклах – двоступеневому та післяступеневому. Доступ до другого циклу вимагатиме успішного завершення першого циклу навчання тривалістю не менше трьох років. Ступінь, що присуджується після першого циклу, має бути затребуваним на європейському ринку праці як кваліфікація відповідного рівня. Другий цикл спрямований на отримання ступеня магістра і /або доктора, як це прийнято в багатьох європейських країнах;
- впровадження системи кредитів за типом ECTS. Кредити можуть бути отримані також і в рамках освіти, що не є вищою;
- сприяння мобільності шляхом подолання перешкод до ефективного здійснення вільного пересування;
- сприяння європейському співробітництву у забезпеченні якості освіти для розробки адекватних критеріїв і методологій;
- сприяння необхідним європейським поглядам у вищій освіті, особливо щодо розвитку навчальних планів, міжінституційного співробітництва, схем мобільності, спільних програм навчання, практичної підготовки і впровадження наукових досліджень [3].

Вирішити ці завдання покликані висококваліфіковані педагогічні кадри, перед якими ставиться ряд вимог, сформульованих у Цільовій комплексній програмі «Вчитель»:

- а) вчитель іноземної мови повинен знати основні етапи розвитку навчання іноземних мов;
- б) вчитель іноземної мови повинен розуміти основні теорії формування комунікативної компетенції учня.

Згідно «Освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця», вчитель іноземної мови, разом із загальними психолого-педагогічними компетенціями, повинен володіти комунікативними (іншомовними) компетенціями, що засвідчують високий рівень володіння іноземною мовою та охоплюють групи мовленнєвих, мовних (лінгвістичних) та соціокультурних знань, умінь та навичок. Ці компетенції розглядаємо як уміння педагога ефективно здійснювати процес комунікації у міжособистісній взаємодії, ефективно формулювати думки, ідеї шляхом чіткого та зрозумілого висловлення (усного чи письмового); знання закономірностей, форм спілкування і правил поведінки в різноманітних ситуаціях; уміння сформулювати тактичний план і реалізувати його на основі соціальних навичок [1, 219].

У свою чергу комунікативна компетенція складається із таких компонентів як: мовленнєва компетенція; соціокультурна компетенція; країнознавча компетенція; лінгвістична компетенція; навчальна компетенція; стратегічна компетенція [6].

Можна стверджувати, що для педагогічної діяльності майбутніх вчителів іноземної мови важливими є іншомовні комунікативні компетенції, що засвідчують, передусім рівень фахової обізнаності. Однак, професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови охоплює також систему компетенцій, які він набуває в процесі вищої освіти та оволодіння якими сприяє його професійному розвитку, забезпечує результативність його майбутньої педагогічної діяльності: визначати й досягати педагогічні цілі; організовувати навчально-виховний процес і вирішувати різноманітні проблеми, завдання, що виникають у педагогічних ситуаціях. Здатність до професійного та особистісного самовдосконалення так само становить складову професійної компетентності майбутнього вчителя [7].

Не можна не погодитись із міркуваннями Я.Я. Болюбаша, що організація навчального процесу у вищих навчальних закладах повинна забезпечити студента базовим і достатнім обсягом професійних знань, умінь і навичок, розвивати відповідні мотиви щодо ефективного виконання обраної професійної діяльності, формувати переконання в соціальній значущості, зокрема, професії вчителя іноземної мови, викликати потребу в постійному самовдосконаленні, без чого неможлива його професія [2, 26]. Зі сказаного виходить, що в результаті навчання у студентів повинен формуватися високий рівень професійної компетентності, котрий, при бажанні вчителя вдосконалюється і зростає впродовж його подальшої педагогічної діяльності.

У ході проведеного дослідження визначено зміст поняття професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови, охарактеризовано основні тенденції професійної підготовки у вищих начальних закладах України у контексті європейських вимог, які можуть посилити професіоналізм, культуру студентів, відповідальність за результати своєї навчальної праці. Рекомендації Ради Європи щодо підготовки сучасних учителів іноземних мов вимагають підготовки педагогів нової генерації, здатних до активного життя та високопрофесійного виконання своїх функцій у професійній діяльності. У контексті сучасної загальноєвропейської мовної політики акцент ставиться на тому, щоб учителі іноземних мов відповідали вимогам, які висувуються до них у контексті Болонського процесу. Для посилення ефективності системи підготовки фахівців з іноземних мов в Україні доцільно розробити і застосувати сучасні типові навчальні програми, створити комплексну систему навчання, контролю знань, навичок і вмінь студентів з теоретичних і практичних дисциплін за допомогою електронних засобів, широко застосовувати мультимедійні засоби навчання; вивчати досвід зарубіжних країн з підготовки фахівців іноземних мов, запроваджувати і творчо використовувати зарубіжні ідеї для свого професійного зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Банашко Л.В. Концепція педагогічної компетентності. Концепція педагогічної компетентності майбутніх учителів у системі ступеневої підготовки спеціалістів початкової ланки освіти [Електронний ресурс] / Л.В. Банашко, О.М. Севастьянова, Б.С. Кришук, С.І. Тафінцева. – Режим доступу: <http://www.kgpa.km.ua/?q=node/233>. – Назва з екрану.
2. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: [навч. посіб. для слух. закл. підв. квал. сист. вищої osv.] / Я.Я. Болюбаш. – К.: ВВП «Компас», 1997. – 64с. (26).
3. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / за ред.: В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004.– 386 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» // Урядовий кур'єр. – 15 червня, №86. – 60 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти. Указ. Доктрина від 17.04.2002 №347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Назва з екрану.
6. Цільова комплексна програма «Вчитель»// Інформ. збірник Міністерства освіти України, 1997, №24. – К.: Педагогічна преса. –С.11-25; Закон України «Про вищу освіту»(2002р.).
7. Шмирко О.С. Педагогічні умови професійного розвитку майбутніх учителів іноземної мови у системі університетської педагогічної освіти: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Олена Сергіївна Шмирко; Хмельницький нац. ун-т. – Хмельницький, 2016. – 251 с.

REFERENCES

1. Banashko L.V. Kontsepsiya pedahohichnoyi kompetentnosti. Kontsepsiya pedahohichnoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv u systemi stupenevoyi pidhotovky spetsialistiv pochatkovoyi lanky osvity [Elektronnyy resurs] / L.V. Banashko, O.M. Sevast'yanova, B.S. Kryshchuk, S.I. Tafintseva. – Rezhym dostupu: <http://www.kgpa.km.ua/?q=node/233>. – Nazva z ekrany.
2. Bolyubash Ya.Ya. Orhanizatsiya navchal'noho protsesu u vyshchikh zakladakh osvity: [navch. posib. dlya slukh. zakl. pidv. kval. syst. vyshchoyi osv.] / Ya.Ya. Bolyubash. – K.: VVP «Kompas», 1997. – 64s.(26).
3. Vyshcha osvita Ukrainy i Bolons'kyu protses: navch. posib. / za red.: V.H. Kremenyu. – Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan, 2004.– 386 s.
4. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» // Uryadovyy kur"yer. – 15 chervnya, №86. – 60 s.
5. Natsional'na doktryna rozvytku osvity. Ukaz. Doktryna vid 17.04.2002 №347/2002 [Elektronnyy resurs] <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Nazva z ekrany.
6. Tsil'ova kompleksna prohrama «Vchytel'»// Inform. zbimyk Ministerstva osvity Ukrainy, 1997, № 24. – K.: Pedahohichna presa. – S.11-25; Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»(2002r.).
7. Shmyrko O.S. Pedahohichni umovy profesiynoho rozvytku maybutnikh uchyteliv inozemnoyi movy u systemi universytet's'koyi pedahohichnoyi osvity: dys. kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriya i metodyka profesiynoyi osvity» / Olena Serhiyivna Shmyrko; Khmel'nyts'kyu nats. un-t. – Khmel'nyts'kyu, 2016. – 251 s.

А.С. ДУБРОВА. ТЕНДЕНЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКИХ ТРЕБОВАНИЙ

В статье определено содержание понятия профессиональная подготовка будущих учителей иностранных языков. Охарактеризованы основные тенденции профессиональной подготовки учителей иностранных языков в высших учебных заведениях Украины в контексте европейских требований. В статье анализируются основные факторы успеха подготовки педагогических кадров в соответствии с современными тенденциями в развитии языкового образования. Рекомендации Совета Европы по подготовке современных учителей иностранных языков требуют подготовки педагогов нового поколения, способных к активной жизни и высокопрофессионального выполнения своих функций в профессиональной деятельности. В контексте современной общеевропейской языковой политики акцент ставится на том, чтобы учителя иностранных языков отвечали требованиям, предъявляемым к ним в контексте Болонского процесса.

Ключевые слова профессиональная подготовка, основные тенденции, учителя иностранных языков, развитие языкового образования.

A.S. DUBROVA. PROFESSIONAL TRAINING TRENDS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN THE EUROPEAN REQUIREMENTS

The content of conception of future foreign languages teachers defined in the article. It is characterized the basic

tendencies training teachers of foreign languages in higher education institutions of Ukraine in the context of European requirements. This article analyzes the main factors of success of teacher training in accordance with modern trends in the development of language education. Recommendations of the Council of Europe on the preparation of modern foreign languages teachers require training a new generation of teachers capable of highly active life and perform their functions in a professional activity. In the context of modern European language policy emphasis on the fact that teachers of foreign languages to meet the requirements that apply to them in the context of the Bologna process.

Key words *training, trends, foreign language teachers, the development of language education.*

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. дійсн. член АПСН С.В. Лісова.

Одержано редакцією 17.05.2017 р.

УДК: 378.091.212:17-047.22

Н.І. СТАНІСЛАВЧУК

ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті розглядається поняття етики та принципи формування етичної компетентності у вищій школі. Зосереджено увагу на закономірностях, таких як: спрямованість навчання й виховання на вирішення завдань формування етичної компетентності студентів; діяльнісний характер навчання й виховання; єдність ціннісно-мотиваційної сфери студентів; взаємозв'язок процесів освіти й етичного самовдосконалення. Виокремлюються основні рекомендації досліджуваного поняття.

Ключові слова: *етика, компетентність, етична компетентність.*

Спрямування сучасної освіти на європейські стандарти окреслює шляхи підготовки компетентного фахівця певної галузі, який цілісно може використовувати набуті ним знання, уміння та навички та виконує поставленні перед ним завдання. Формування етичної культури педагога включає в себе ряд компетентностей, серед яких особлива увага зосереджується на етичній. Формування етичної компетентності студентів у вищій школі – певна мета, яку необхідно досягнути, щоб набути вправності в підсиленні гуманізму в системі освіти та збільшити загальну культуру суспільства.

Означене питання набуває сьогодні неабиякої актуальності. У зв'язку з цим **метою цієї статті** є з'ясувати теоретичні аспекти формування етичної компетентності студентів у вищій школі.

Дослідження формування етичної компетентності розглядалися у працях С. Гарячої, К. Гулей, К. Журби, Л. Хоружи [3; 4], що відзначали етичну культуру, як одну з основних вимог сучасного виховання, а етичну компетентність розглядали через призму гуманістичної парадигми освіти.

Етика – це наука про мораль і використання моральних оцінок у поведінці людини, вона визначає розвиток моральних взаємин і моральної свідомості, а за своєю природою – спрямована на практичне розв'язування моральних проблем. Завдання етики – не лише теоретичний опис моралі, а й обґрунтування моральних ідеалів, зразків моделей людських взаємин і способів їх реалізації. [2, 268]. У зв'язку з модернізацією сучасної освіти вона вимагає актуалізації нових завдань. Одним з завдань є підвищення етичної компетентності. Варто зазначити, що компетентність у навчанні (лат. *competentia* – коло питань, в яких людина добре розуміється) набуває молода людина не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища тощо [2, 408]. А.В. Хуторський розглядає компетентність як сукупність особистісних якостей учня (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), зумовлених досвідом його діяльності у певній соціально і особистісно значущій сфері.

Серед пріоритетних компетентностей, якими повинен оволодіти майбутній педагог (за аналізом наукових праць В. Бондара, А. Маркової, А. Орлова) етична має основне значення. Вона виступає одночасно показником і результатом професійно-особистісної готовності студента до професійної діяльності, тому що виконання будь-якого педагогічного завдання має моральний зміст. Етична компетентність майбутнього фахівця відображає його дії, що фіксуються у звичках, професійній діяльності, психічних станах, діях, вчинках, забезпечує вибір ним свідомої етичної поведінки згідно професійно-педагогічних норм.

Приклади етичної компетентності знаходять своє відображення в:

- усвідомленні гуманістичних цінностей, інваріантного характеру норм, принципів педагогічної етики;
- розуміння морального змісту педагогічної професії; необхідності розвитку культурних потреб та інтересів;
- етичній рефлексії власних учинків;
- виявленні сутності моральних колізій у різних педагогічних ситуаціях, прогнозування результатів своїх дій;
- умінні розв'язувати конфлікти, розуміти почуття та потреби вихованців;
- реалізації стратегії й тактики етично адекватного спілкування у професійній поведінці з різними учасниками навчально-виховного процесу [1, 102].

Усі перераховані приклади чітко взаємодіють між собою, але варто зосередити увагу на формуванні, виключно, етичної компетентності студентів у вищій школі.

Вивчаючи поняття етики у вищому навчальному закладі прослідковується взаємодія викладача та студента, тобто двох основних учасників процесу безпосередньої передачі знань. Етичний аспект даної взаємодії наочно виявляє всі особливості їх етичної компетентності.

Однією з особливостей педагогічної діяльності взагалі є те, що обидві сторони – і той, хто вчить, і той, хто вчиться, – є активними учасниками процесу обміну інформацією. По-перше, студент – це доросла людина, з

ЗМІСТ

Павелків Р.В. Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом.	3
Малафійк І.В. Суб'єктивність як якість сучасної освіти.	6
Руденко В.М. Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури.	11
Беленька Г.В. Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті.	15
Лінник О.О. Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу.	19
Пелех Ю.В., Непеляк М.С. Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд.	22
Волинець К.І. Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу.	25
Оксенюк О.В. Науковий парк у системі освітологічної підготовки фахівців.	29
Мищенко Т.О., Стадник Н.В. Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти.	32
Петрук Л.П. Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні.	37
Сяська І.О. Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку.	40
Гнедко Н.М. Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу.	44
Булгаков В.П. Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства.	48
Серковска-Монка Ядвіга Що нейронаука може внести до дидактики?.	51
Карпенчук С.Г. А якщо звернутися до «Пампедії»	55
Белова С.А. Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. ХХ ст.	60
Галатюк М.Ю. Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів.	64
Остапчук М.В. Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю.	67
Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С. Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови.	71
Шевчук О.А. Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя.	75
Плисюк О.Р. Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів.	77
Галатюк Т.Ю. Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів.	82
Совгар О.М. Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття.	86
Дубич К.В., Данилюк К.В. Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями.	89
Ставожинська-Гжондел Марія Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі.	92
Нечипорук Л.І. Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців.	96
Лукаsevич Роланд Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю.	99
Павелків В.Р. Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації.	103
Бриндіков Ю.Л. Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери.	106
Слозанська Г.І. Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді.	111
Левчук І.Б. Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога.	114
Лехолетова М.М. Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності.	118
Косарева О.І. Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога.	122
Марчук Г.В. Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників.	125
Найда Р.Г. Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу.	129
Конончук Д.І. Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах.	132
Катеринюк В.І. АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків. ...	136
Кононко О.Л. Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу.	139

Мирончук Н.М. Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи.	145
Дзюбишина Н.Б. Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів.	149
Волинець Ю.О. Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти.	153
Маліновська Н.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку.	157
Романенко Л.В., Романенко К.А. Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема.	160
Косарева Г.М. Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів.	163
Козачук М.В. Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти.	167
Калаур С.М. Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів.	171
Коваленко О.В. Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності.	175
Грицай Н.Б. Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст.	180
Чувасова Н.О. Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології.	184
Хміль Н.А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі.	189
Павлюк Н.П. Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах.	193
Джеджер К.В. Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів.	197
Степанова О.І. Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вищів.	201
Козлюк О.А. Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників.	205
Падалка О.І. Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів.	208
Федорова Н.В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки.	211
Янцур М.С. Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.	215
Галатюк Ю.М. Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності.	222
Горонаха Н.М. Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект.	225
Мельничук О.В. Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу.	230
Павелків К.М. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура.	232
Мосейчук Ю.Ю. Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я.	236
Ващенко О.М. Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи.	240
Мондич О.В. Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини.	244
Конончук О.А. Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників.	247
Руденко Н.М. Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці».	252
Володько Т.К. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності.	255
Тюска В.Б. Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності.	258
Ваколюк А.М., Дутчак В.В. Вплив фізичної культури на формування всебічно розвиненої особистості.	262
Юрчук О.І. Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах.	265
Войтович О.В. Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу.	269
Осипчук О.П. Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів.	272
Дуброва А.С. Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог.	275
Станіславчук Н.І. Формування етичної компетентності студентів у вищій школі.	278
Луцик Г.О. Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема.	280

Горохівська Т.М. Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз.	284
Воронцова І.В. MIND MAP як засіб підвищення ефективності графічної підготовки студентів технічних коледжів.	288
Сушенцева Л.Л. Інтегровані предметні навчальні комплекси як основа формування професійної мобільності педагога професійного навчання машинобудівного профілю.	291
Давидович В.О., Томаш В.В. Сучасні підходи в організації групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на заняттях з машинобудівельних дисциплін.	296
Дичківська І.М. Теоретичне обґрунтування змісту рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.	300
Яницур Л.А. Інноваційно-пошукова робота педагога з методики образотворчої діяльності на різних етапах раннього і дошкільного дитинства.	303
Вертугіна В.М., Пугач А.Ю. Формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя (на матеріалі об'єктів екологічної стежини).	306
Глінчук Ю.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму.	309
Павлюк Т.О. Використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.	313
Семеняко Ю.Б. Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіа-продукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї.	316
Романюк А.А. Реалізація вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи.	320
Артемова Ю.І. Методичні основи навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів.	323
Відомості про авторів.	327